

#523

19-20.11.2022

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΜΑΖΙ
ΜΕ ΤΗΝ «ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»
ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟΥ

νησιδες

**«Είναι μεγάλη
κατάρα
να ανήκεις σε
δύο πατρίδες»**

Υστερα από απουσία δύο
ετών, η Ελλη Πασπαλά
επιστρέφει στη μουσική
ζωή της πόλης

**Ο Έλληνας κινη-
ματογραφιστής
των δύο ηπείρων**

Ο Φαίδων Παπαμιχαήλ
είναι διευθυντής
φωτογραφίας σε
παραγωγές του Χόλιγουντ
και σκηνοθέτης στην
Ευρώπη

**«Η απειλή
του πολέμου
δεν είναι άλλοθι»**

Ο Βασίλης Κασικονούρης
μεταφέρει στο σανίδι την
αγωνία και την ανάσα των
λιγότερο ευνοημένων

**Το «μανιφέστο»
του Εντουαρντ
Χόπερ**

Αναδρομική έκθεση για τα
140 χρόνια από τη γέννηση
του Εντουαρντ Χόπερ

ΜΑΘΙΟΥ ΑΪΚΙΝΣ Στα βήματα της προσφυγιάς

Ο βραβευμένος με Πούλιτζερ Καναδός δημοσιογράφος
ακολούθησε τα μονοπάτια των ξεριζωμένων
παριστάνοντας τον Αφγανό πρόσφυγα

© KIANA HAYERI

Ο Καναδός δημοσιογράφος Μάθιου Αϊκινς, βραβευμένος με το βραβείο Πούλιτζερ, πολεμικός ανταποκριτής για μεγάλα έντυπα της Νέας Υόρκης, ταξίδεψε το 2016 στο Αφγανιστάν μεταμφιεσμένος σε Αφγανό για να συνοδέψει τον φίλο του τον Ομάρ στο μεγάλο ταξίδι της προσφυγιάς προς την Ευρώπη και να καταγράψει από πρώτο χέρι την οδύσσεια των προσφύγων. Πρώτα στο ίδιο το Αφγανιστάν, έπειτα στην Τουρκία και στην Ελλάδα, αρχικά στη Μόρια, στη συνέχεια στο κατελιγμένο City Plaza των Εξαρχείων και στην Πάτρα, απ' όπου προσπάθησαν ν' αναχωρήσουν για την Ιταλία με φορτηγό πλοίο. Κρατούσε ημερολόγιο στέλνοντας μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στον εαυτό του και κατέγραψε την ιστορία στο βιβλίο «Οι γυμνοί δεν φοβούνται το νερό: ένα υπόγειο ταξίδι με Αφγανούς πρόσφυγες» («The Naked Don't Fear the Water. An Underground Journey with Afghan Refugees, HarperCollins 2022»). Πρόκειται για μια διήγηση πραγματικών γεγονότων βιωμένων από πρώτο χέρι που κόβει την ανάσα στις περισσότερες από 300 σελίδες, μια διήγηση γραμμένη ποιητικά και με αγάπη και συνυφασμένη με πολιτικά, ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία για ολόκληρη την περιοχή. Στη συνέντευξή του μιλά για την εμπειρία της προσφυγιάς και της συγγραφής το βιβλίου, για το πέρασμα από τη Μόρια και από τα Εξάρχεια, για τη βία της ανισότητας και των συνόρων και για τις αντιπροσφυγικές πολιτικές της Ευρώπης.

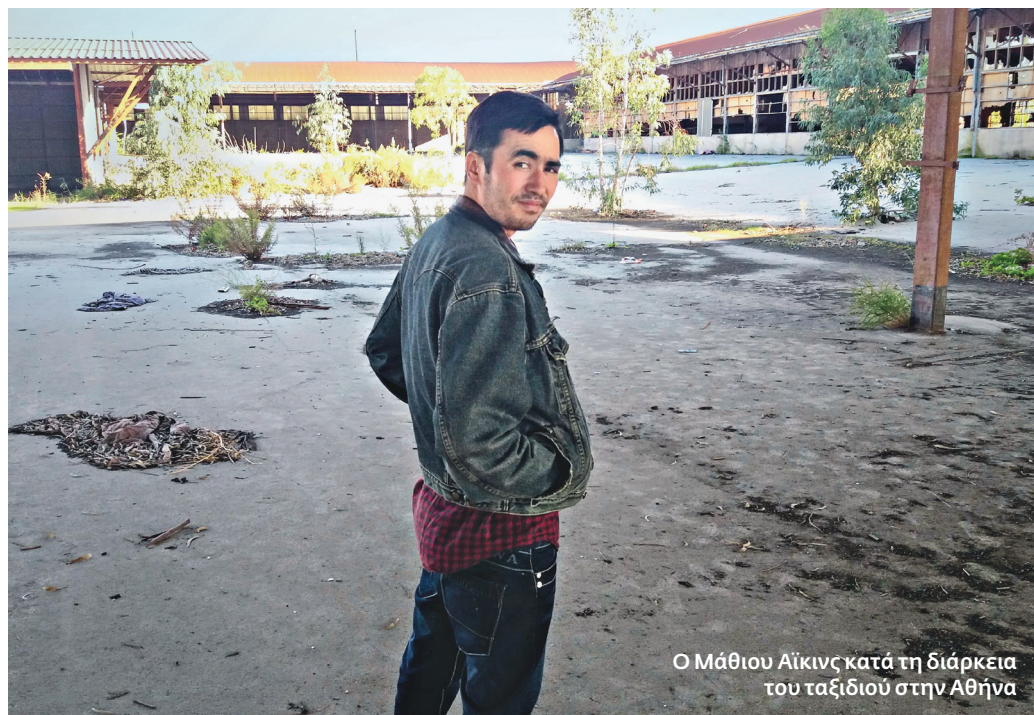
Τι σας οδήγησε στην απόφαση να φύγετε κρυφά από το Αφγανιστάν;

Ηθελα να κάνω ρεπορτάζ για τη μεταναστευτική κρίση και να συνοδεύσω τον φίλο μου τον Ομάρ. Ο μόνος τρόπος ήταν να πάω στα κρυφά ως Αφγανός πρόσφυγας, διαφορετικά υπήρχε ο κίνδυνος να με απαγάγουν ή να με συλλάβουν.

Θα ταξιδεύατε σαν πρόσφυγας. Πώς προετοιμαστήκατε για ένα τόσο επικίνδυνο ταξίδι;

Μελέτησα τις διαδρομές, ταξίδεψα σε κάποια από τα μέρη που θα πηγαίναμε κι έμαθα καλύτερα τη γλώσσα, γιατί έπρεπε να περνάω για Αφγανός ανάμεσα σε άλλους Αφγανούς. Ήμουν όμως ήδη αρκετά έτοιμος για κάτι τέτοιο, επειδή για πολλά χρόνια πήγαίνα στο Αφγανιστάν σε περιοχές που ήταν επικίνδυνες. Ντυνόμουν όπως οι ντόπιοι και χωνόμουν στο πλήθος.

Ενας δημοσιογράφος που συνόδεψε τον φίλο του - μια αμφιλεγόμενη συνθήκη. Δεν ακροβα-

Ο Μάθιου Αϊκινς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού στην Αθήνα

ΜΑΘΙΟΥ ΑΪΚΙΝΣ

«Η Ευρώπη ακολουθεί μια πολιτική ανάθεσης της βίας στα σύνορα»

ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΕΝΦΤ*

WWW.PULITZER.ORG/WINNERS

Ι

Ο Μάθιου Αϊκινς είναι βραβευμένος με το Πούλιτζερ. Στη φωτογραφία (αριστερά) με μέλη των Ν.Υ. Times κατά τη διάρκεια της τελετής απονομής

τούσατε σε λεπτό σχοινί; Πώς το αντιμετωπίσατε;

Μια μυστική αποστολή σαν αυτή εμπεριέχει μια πράξη εξαπάτησης και πράγματα πιθανόν παράνομα. Δικαιολογείται δημοσιογραφικά γιατί ήταν ο μόνος τρόπος να βγάλω την ιστορία όντας στο πεδίο. Ο κόσμος δικαιούται να γνωρίζει τι συμβαίνει στις απροσπέλαστες περιοχές των συνόρων. Ακόμα κι έτσι, πρώτα ήθελα να βεβαιωθώ ότι δεν θα βλάπταμε κανέναν και ότι θα χρησιμοποιούσαμε το ψέμα μόνο όσο ήταν αναγκαίο για την ασφάλειά μας. Αλλά φυσικά

κά στο βιβλίο τα πράγματα έγιναν λίγο πιο περίπλοκα, επειδή ένιωθα ότι ήταν δύσκολο να διατηρήσω τον ρόλο του αντικειμενικού δημοσιογράφου, μιας και ταξίδευα με τον φίλο μου. Στο τέλος, το ζήτημα ήταν κυρίως η επιβίωσή μας και η ασφαλής άφιξη στον προορισμό μας.

Γιατί σας πήρε σχεδόν ένα χρόνο μέχρι να ξεκινήσετε τελικά το ταξίδι με τον Ομάρ;

Ο Ομάρ είχε αποφασίσει να ταξιδέψει στην Ευρώπη γιατί απορρίφθηκε η αίτησή του για βίζα από τις

Φυσικά, υπάρχει τρομερή δυστυχία και οι πρόσφυγες γίνονται πράγματι θύματα ενός συστήματος. Ταυτόχρονα όμως γίνονται πράγματα, είναι εκπληκτικό το πώς οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν υποκείμενα της ζωής τους σε αυτές τις πολύ δύσκολες καταστάσεις

ΗΠΑ. Είχε ό,τι χρειαζόταν για τη βίζα, μιας και ήταν μεταφραστής του αμερικανικού στρατού, υπήρχαν όμως πολλά γραφειοκρατικά ζητήματα και απορρίφθηκε. Αποφάσισε έτσι να ρισκάρει τη ζωή του πηγαίνοντας σε διακινητές. Αποφάσισα να πάω μαζί του. Ήταν όμως ερωτευμένος με την κόρη του γείτονα. Ήλπιζε να παντρευτούν ή τουλάχιστον να αρραβωνιαστούν πριν φύγει και έτσι καθυστέρησε αρκετά. Ανησυχούσε ότι, αν έφευγε, θα την έχανε. Κατάλαβε τελικά ότι ο μόνος τρόπος για να τον δεχτεί ο πατέρας της θα ήταν να αποκτήσει καθεστώς στην Ευρώπη και να γυρίσει γι' αυτήν. Ετσι έπρεπε να πάρει το ρίσκο να τη χάσει και να φύγει.

Υπήρξαν φορές κατά τη διάρκεια του ταξιδιού που φοβηθήκατε ή που ήσασταν έτοιμοι να τα παρατήσετε και να γυρίσετε πίσω;

Φυσικά υπήρχαν πολλές φορές που φοβηθήκαμε. Αλλά ήμουν αποφασισμένος να μην εγκαταλείψω τον φίλο μου. Εκείνος βέβαια δεν είχε την πολυτέλεια που είχα εγώ, να κάνω ένα τηλεφώνημα, να πάρω το διαβατήριό μου και να επιστρέψω στην ασφάλειά μου. Δεν είχε διέξοδο από τη στιγμή που αποφάσισε να δεχτεί το σχέδιό μας, το οποίο περιλάμβανε την παραμονή του στον καταυλισμό της Μόριας στη Λέσβο. Θα προτιμούσα να πεθάνω παρά να εγκαταλείψω έναν φίλο κι έτσι ήμουν αποφασισμένος να συνεχίσω. Ενιωθα ευθύνη απέναντί του, όπως και εκείνος απέναντί μου. Παρόλο βέβαια που το ταξίδι ήταν πολύ επικίνδυνο, είχα εργαστεί πολλά χρόνια στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία, καλύπτοντας πολέμους από την πρώτη γραμμή. Είχα ζήσει πιο επικίνδυνες καταστάσεις, τον βομβαρδισμό στο Χαλέπι για παράδειγμα. Γι' αυτό φεύγουν οι άνθρωποι, αφήνουν πίσω τους συγκρούσεις πολύ πιο επικίνδυνες ακόμη και από το επικίνδυνο ταξίδι της προσφυγιάς.

Ο Ομάρ ήταν κατά κάποιον τρόπο «προνομιούχος» πρόσφυγας, επειδή είχε χρήματα να πληρώσει το

ταξίδι. Πώς τα καταφέρνουν πρόσφυγες που δεν έχουν τα χρήματά;

Τα χρήματα είναι φυσικά από τους σημαντικότερους παράγοντες για να ταξιδέψουν με ασφάλεια και ταχύτητα ακόμη και οι παράνομοι μετανάστες. Είναι αλήθεια ότι ο Ομάρ είχε χρήματα για να πληρώσει για το ταξίδι και ως εκ τούτου ταξιδέψαμε σχετικά γρήγορα, μέσα σε λίγους μήνες. Πολλοί πρόσφυγες μπορεί να χρειαστούν χρόνια για να προχωρήσουν και συχνά χρειάζεται να παραμείνουν σε μέρη όπως το Ιράν ή η Κωνσταντινούπολη για να εργαστούν και να βρουν τα χρήματα για να συνεχίσουν. Στο βιβλίο αφηγούμαι την ιστορία μιας νεαρής Γερμανίδας, της Ρούμπι, η οποία βοήθουσε ανήλικους εγκλωβισμένους στην Ελλάδα, δίνοντάς τους τον χώρο να δουλέψουν φτιάχνοντας τσάντες. Αυτό που θέλουν περισσότερο απ' όλα οι άνθρωποι, περισσότερο από το φαγητό των οργανώσεων, είναι να φτάσουν στον προορισμό τους και γι' αυτό χρειάζονται πρώτα απ' όλα χρήματα.

Περάσατε αρκετό χρόνο στην Ελλάδα, όχι μόνο στη Μόρια, αλλά κυρίως στα Εξάρχεια. Ποια ήταν η εμπειρία σας από τους Έλληνες όσον αφορά το προσφυγικό ζήτημα;

Όπως πολλοί, εντυπωσιάστηκα σημαντικά από την ευγένεια και τη φιλοξενία των Ελλήνων προς τους ξένους, ιδίως από την κοινότητα αλληλέγγυων που βρήκα στην Αθήνα. Γνωρίζω ότι οι Έλληνες αντιμετωπίζουν μια πολύ δύσκολη κατάσταση, διότι πρέπει να διαχειριστούν ένα πρόβλημα που δεν είναι μόνο δικό τους αλλά ολόκληρης της Ευρώπης. Είναι αποκαρδιωτικό πόσο πιο δύσκολα έχουν γίνει τα πράγματα για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα από τότε. Στα Εξάρχεια φαίνεται ότι ο εξευγενισμός (gentrification) και η πανδημία κατάφεραν να πετύχουν αυτό που δεν κατάφερε η αστυνομία, να αλλοιώσουν μια μοναδική και πολύ ιδιαίτερη περιοχή. Είμαι όμως αισιόδοξος ότι το πνεύμα αντίστασης και αλληλεγγύης θα συνεχίσει να ζει, όπως συνέβη σε πολύ πιο δύσκολους καιρούς. Ανυπομονώ να επιστρέψω και να δω τους Έλληνες φίλους μου.

Συναντήσατε διακινητές από τους οποίους εξαρτήθηκε η συνέχεια του ταξιδιού. Η συνήθης εικόνα είναι ότι πρόκειται για εγκληματίες, που, με σκοπό να ικανοποιήσουν την απληστία τους, εκμεταλλεύονται την αδυναμία των προσφύγων. Ποια εικόνα σχημάτισατε εσείς;

Οι διακινητές λειτουργούν ως πολύ βολικοί αποδιοπομπαίοι τράγοι στην τραγωδία στα σύνορα της Ευρώπης. Τους αποκαλούν «δουλεμπόρους του 21ου αιώνα», αλλά το

Οι διακινητές λειτουργούν ως πολύ βολικοί αποδιοπομπαίοι τράγοι στην τραγωδία στα σύνορα της Ευρώπης. Τους αποκαλούν «δουλεμπόρους του 21ου αιώνα», αλλά το γεγονός είναι ότι χωρίς σύνορα δεν θα υπήρχε ανάγκη για διακινητές

γεγονός είναι ότι χωρίς σύνορα δεν θα υπήρχε ανάγκη για διακινητές. Όσο περισσότερα χρήματα επενδύονται στην αστυνομία ή στα τείχη τόσο ανεβαίνουν οι τιμές στις υπηρεσίες των διακινητών. Παράλληλα με την επέκταση των συνοριακών ελέγχων αναπτύσσονται στα σύνορα τεράστιες βιομηχανίες δισεκατομμυρίων ευρώ. Το βλέπουμε όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και στα σύνορα ΗΠΑ-Μεξικού ή Ινδίας-Μπανγκλαντές. Οι διακινητές, οι πολιτικοί και η αστυνομία είναι στην πραγματικότητα οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Οι διακινητές παρέχουν μια υπηρεσία για τους πρόσφυγες που αναζητούν διακινητές για να περάσουν τα σύνορα. Φυσικά, δεν πρόκειται για έναν κλάδο που βασίζεται στην ειλικρίνεια και την καλοσύνη. Υπάρχει μεγάλη εκμετάλλευση, αλλά οι διακινητές και οι πρόσφυγες συνάπτουν μια επιχειρηματική σχέση. Σχεδόν όλοι οι πρόσφυγες χρειάζονται ένα διακινητή, επειδή εμποδίζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους από τους περιοριστικούς νόμους για τη μετανάστευση.

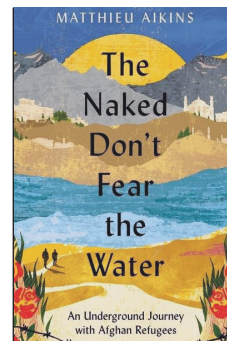
Συναντήσατε μεγάλη δυστυχία στο ταξίδι. Υπήρχαν όμως και χαρούμενες στιγμές;

Υπήρχαν σίγουρα στιγμές χα-

ράς, διασκέδασης και αλληλεγγύης. Ενας από τους λόγους για τους οποίους χάρηκα που ταξίδεψα μυστικά ήταν ότι μπόρεσα να δω όλο το φάσμα της εμπειρίας. Η εικόνα των προσφύγων στα μέσα ενημέρωσης τείνει μερικές φορές να επικεντρώνεται στη δυστυχία, να είναι η εικόνα του θύματος. Φυσικά, υπάρχει τρομερή δυστυχία και οι πρόσφυγες γίνονται πράγματι θύμα ενός συστήματος. Ταυτόχρονα όμως γίνονται πράγματα, είναι εκπληκτικό το πώς οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν υποκείμενα της ζωής τους σε αυτές τις πολύ δύσκολες καταστάσεις.

Η Ευρώπη έκλεισε τα σύνορά της και έκανε όλο και πιο δύσκολη τη διαφυγή των προσφύγων. Καθημερινά πνίγονται άνθρωποι στη Μεσόγειο. Και όσοι καταφέρνουν να φτάσουν στην Ευρώπη συχνά περνούν μήνες περιμένοντας να υποβάλουν αίτηση ασύλου και να πάρουν απάντηση. Τι έχει πάει στραβά στην ευρωπαϊκή προσφυγική πολιτική;

Από τη σκοπιά όσων θέλουν να κρατήσουν τους πρόσφυγες έξω από την Ευρώπη, τα πράγματα έχουν πάει καλά για την ευρωπαϊκή προσφυγική πολιτική. Μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης στο Αφγανιστάν το περασμένο καλοκαίρι υπήρχαν φόβοι ότι θα έφτανε ένα νέο κύμα Αφγανών. Αυτό δεν συνέβη σε αριθμούς συγκρίσιμους με το 2015 και αυτό οφείλεται εν μέρει στα μέτρα που πάρθηκαν από τότε, στα οποία περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση χωρών όπως η Τουρκία, το Ιράν και το Πακιστάν για να κατασκευάζουν τείχη, να κρατούν εκτός τους πρόσφυγες, να τους φυλακίζουν σε κέντρα κράτησης και να τους στέλνουν πίσω στις εμπόλεμες χώρες τους. Η Ευρώπη ακολουθεί μια πολιτική ανάθεσης της βίας στα σύνορα. Κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να αποκαταστήσει το σύστημα που διαταράχθηκε από την Αραβική Άνοιξη, η οποία ανέτρε-

Αποσπάσματα της συνέντευξης δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στο MiGAZIN. <https://www.migazin.de/2022/09/08/matthieu-aikins-am-ende-ueberleben/>

ψε τους δικτάτορες στους οποίους βασιζόταν η Ευρώπη. Κατά κάποιον τρόπο το σύστημα αποκαταστάθηκε κι αυτό φυσικά είναι αρνητικό για τους ανθρώπους που προσπαθούν να ξεφύγουν.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς αυτά τα ζητήματα σχετίζονται με πολύ μεγαλύτερα προβλήματα που δεν είναι απαραίτητα επιλύσιμα στο πλαίσιο των σημερινών πολιτικών συστημάτων. Η ακραία παγκόσμια ανισότητα, όπου μια μικρή μειονότητα ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου σε αυτές τις χώρες κι ένας μικρός αριθμός κρατών έχει δυσανάλογο μερίδιο των πόρων του πλανήτη. Όσο υπάρχει ακραία ανισότητα, πόλεμοι, καταστροφές και οικολογική κρίση, θα υπάρχουν απελπισμένοι άνθρωποι που θα προσπαθούν να περάσουν τα σύνορα και θα χρειάζεται ένας βαθμός βίας για να κρατηθούν έξω. Αυτό είναι το νόημα των συνόρων, η βία που θα αποτρέψει την άφιξη των απελπισμένων. Για να λυθεί η ανισότητα θα χρειαστεί ένας ριζικός μετασχηματισμός του οικονομικού και πολιτικού μας συστήματος, ο οποίος προφανώς υπερβαίνει οποιεσδήποτε πολιτικές μπορείτε να φανταστείτε στα ευρωπαϊκά σύνορα. Την ίδια στιγμή, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να συνεχίσουμε να επενδύουμε σε κατασταλτικά μέτρα και σε τεχνολογίες επιτήρησης που θα εφαρμοστούν στη συνέχεια στις δικές μας κοινότητες στην Ευρώπη.

Οι Ταλιμπάν ανακατέλαβαν το Αφγανιστάν και χιλιάδες άνθρωποι, σαν τον Ομάρ, παραμένουν εκεί, κρύβονται και να ελπίζουν να καταφέρουν τελικά να φύγουν. Η πείνα γίνεται όλο και μεγαλύτερο πρόβλημα στο Αφγανιστάν και οι γυναίκες είναι οι πιο ευάλωτες. Έχει ξεχάσει η Ευρώπη τους Αφγανούς, ιδίως μετά τον πόλεμο κατά της Ουκρανίας;

Εργαζόμουν στο Αφγανιστάν όταν η χώρα κατέρρευσε και έμεινα πίσω για να καλύψω την πτώση της Καμπούλ. Συμμετείχα και ο ίδιος σε προσπάθειες εκκένωσης. Προφανώς εκείνη τη στιγμή σκεφτόμουν τον Ομάρ και ήμουν πολύ χαρούμενος που αυτός και η οικογένειά του κατάφεραν να φύγουν με ασφάλεια πριν να είναι πολύ αργά. Υπάρχουν εκατομμύρια Αφγανοί και είναι πραγματικά καθήκον όλων μας να μην τους ξεχάσουμε. Εχουμε πολύ μεγαλύτερη ευθύνη για την τραγωδία στο Αφγανιστάν σε σύγκριση με την Ουκρανία αλλά και πολύ πιο περιορισμένη δυνατότητα να επηρεάσουμε τις εξελίξεις, δεδομένου ότι απέτυχε η στρατιωτική μας αποστολή.

*** Γερμανίδα ανεξάρτητη δημοσιογράφος και συγγραφέας**
<https://alexandra-senfft.com>
<https://alexandra-senfft.de>